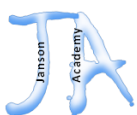

Zelfstandigheid stimuleren en mogelijk maken

Hieronder staan – in willekeurige volgorde – typeringen van gedrag van leraren om het de zelfstandigheid van leerlingen te bevorderen.

Ga na welke typeringen nu al op jou van toepassing zijn en welke niet. Trek daarna uit het zo ontstane beeld een conclusie over jouw rol bij deze kernwaarde.

- a. Ik heb het lokaal zo ingericht dat de leerlingen zelf kunnen pakken wat ze nodig hebben.
- b. Ik heb zo min mogelijk materialen als persoonlijke eigendommen van leerlingen aangemerkt. Materialen zijn zoveel mogelijk voor gemeenschappelijk gebruik, van potloden tot tafeltjes en van tablets tot oefenmaterialen.
- c. Ik stimuleer dat leerlingen initiatief nemen en niet afwachten tot iemand anders dat doet.
- d. Ik laat merken dat ik 'zelfstandig' niet zie als 'alleen', maar als 'op eigen kracht besloten'.
- e. Ik weet dat zelfstandigheid beter mogelijk is als er sprake is van betrokkenheid en van betekenisvolle opdrachten. Daarom zorg ik voor een actieve rol van de leerlingen bij de kennismaking met een onderwerp, tijdens de instructie en bij het inhoud- en vormgeven van oefenen, ontwerpen of onderzoeken.
- f. Ik bespreek regelmatig met de leerlingen wat hun zelfstandigheid nog verder kan vergroten.
- g. Ik zorg ervoor dat elke leerling bij elk oefenmoment een eigen doel voor ogen heeft, dat haalbaar en betekenisvol is, zodat een leerling het eigen handelen daarop kan afstemmen.
- h. De leerlingen mogen/moeten zelf naar een bij hun opdracht passende werkplek gaan (en op de ruimteplanner aangeven dat ze daar zijn).
- i. Ik ga regelmatig met mijn rug naar de groep zitten om te laten merken dat ik erop vertrouw dat zij zichzelf kunnen redden.
- j. Ik schuif regelmatig even bij een leerling of een groepje aan om te observeren, te luisteren of te vragen de activiteiten waarmee ze bezig zijn uit te leggen.

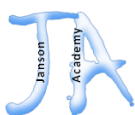
Samenwerkend leren en samenlerend werken

Hieronder staan – in willekeurige volgorde – typeringen van gedrag van leraren om het samenwerken en samenleren bij leerlingen te stimuleren.

Ga na welke typeringen nu al op jou van toepassing zijn en welke niet.

Trek daarna uit het zo ontstane beeld een conclusie over jouw rol bij deze kernwaarde.

- a. Als ik een vraag aan de groep stel, laat ik de leerlingen eerst met een maatje overleggen over het antwoord.
- b. Ik laat vaker leerlingen met een maatje mondeling opdrachten uitvoeren, dan hen dat alleen en schriftelijk te laten doen.
- c. Ik maak onderscheid tussen samenwerkend leren, waarin het gezamenlijke leerproces centraal staat, en samenlerend werken, waarin het gezamenlijke resultaat centraal staat.
- d. Ik laat leerlingen niet elkaars werk nakijken, maar samen het werk van beiden bekijken en bespreken; ook hier is de onderbouwing belangrijker dan goed of fout.
- e. Ik maak regelmatig gebruik van perspectiefwisseling: een onderwerp bekijken en bespreken vanuit het perspectief van een ander. Dat kan heel letterlijk (wat zou zij vanaf daar zien?), maar (later) ook figuurlijk.
- f. Ik maak bij het (laten) samenstellen van groepjes gebruik van verschillende talenten of van verschillende denkwijzen (analytisch, creatief, praktisch).
- g. Ook leerlingen die altijd kiezen voor alleen werken, moeten ten minste eenmaal per week iets samendoen met een ander. Die samenwerking moet ook dan merkbaar tot meerwaarde leiden.
- h. Ik gebruik juist bij klassikale momenten zoveel mogelijk samenwerkingsvormen om te zorgen dat alle leerlingen actief kunnen zijn.
- i. Ik let steeds heel goed op dat de (samenwerkings)vorm past bij de functie, bij het doel van de activiteit. Daardoor gebruik ik bv. die placemat nu veel minder vaak dan vroeger.
- j. Ik stimuleer de leerlingen om bij het oefenen regelmatig contact te zoeken met andere leerlingen die aan hetzelfde doel werken. Samen oefenen is stimulerend en leidt tot inhoudelijke gesprekken.
- k. Ik zorg ervoor dat leerlingen die samen aan een opdracht werken, maar één boek / blad gebruiken, zodat ze echt moeten samenwerken.
- l. Leerlingen die samen opdrachten mondeling hebben uitgevoerd, laat ik die opdracht niet daarna nog eens individueel schriftelijk maken.

Verantwoordelijkheid geven aan leerlingen

Hieronder staan – in willekeurige volgorde – typeringen van gedrag van leraren om de verantwoordelijkheid bij leerlingen te stimuleren.

Ga na welke typeringen nu al op jou van toepassing zijn en welke niet.

Trek daarna uit het zo ontstane beeld een conclusie over jouw rol bij deze kernwaarde.

- a. Ik geef de leerlingen de informatie die zij nodig hebben om eigen keuzes te kunnen maken.
- b. Ik besteed vooral aandacht aan de onderbouwing die leerlingen bij hun antwoorden geven.
- c. Ik zorg ervoor dat de leerlingen een repertoire aan leerstrategieën opbouwen, door hen met verschillende aanpakken te laten werken en dan steeds na te bespreken of die aanpak voor deze taak werkte en waardoor dat effect ontstaat.
- d. Ik benoem getoond gedrag waaruit verantwoordelijkheid voor elkaar blijkt, zodat zij het positieve effect daarvan gaan herkennen.
- e. Ik geef geen lessen meer waarin alle leerlingen dezelfde verwerking / oefening moeten uitvoeren, ongeacht hun eigen doelen.
- f. Ik stel de leerlingen zoveel mogelijk vragen die een beroep doen op hogere-orde-denken (analyse, evaluatie, creatie), waardoor ze zelf actief kunnen zijn.
- g. Ik laat leerlingen zelf het bewijs leveren dat zij een gesteld doel hebben bereikt.
- h. Ik geef na een instructie steeds eerst even de tijd om de leerlingen een eigen leerdoel te laten formuleren en in hun leerlogboek te noteren.
- i. Ik stimuleer leerlingen hun verworven kennis en vaardigheden regelmatig in te zetten om andere leerlingen te ondersteunen bij hun leerproces.
- j. Ik benadruk het nut van fouten, door met de leerlingen na te gaan waardoor een fout kon ontstaan: op welke punten was er iets te kiezen en kon je dus ook een verkeerde keuze doen?
- k. Ik begin een nieuw onderwerp / aspect altijd met een 'confrontatie' met het probleem dat die nieuwe stap moet gaan oplossen en laat de leerlingen eerst zelf nadenken over manieren om dat probleem te lijf te gaan.
- l. Ik geef de leerlingen ruimte om zelf prioriteiten te stellen – en evalueer daarna met hen welk effect dat had.
- m. Ik creëer mogelijkheden om leerlingen invloed te laten hebben op en mee-verantwoordelijk te zijn voor de sfeer in de groep en het ruimte geven aan elkaars kwaliteiten.
- n. Ik benadruk bij nieuwe onderwerpen de samenhang met hun voorkennis, door de leerlingen eerst in kleine groepjes associaties met dat onderwerp te laten verzamelen. Daardoor is zo'n onderwerp vanaf het begin al meer van henzelf.

Reflecteren stimuleren en benutten

Hieronder staan – in willekeurige volgorde – typeringen van gedrag van leraren om het reflecteren door leerlingen te bevorderen.

Ga na welke typeringen nu al op jou van toepassing zijn en welke niet. Trek daarna uit het zo ontstane beeld een conclusie over jouw rol bij deze kernwaarde.

- a. Ik maak onderscheid tussen evalueren en reflecteren.
- b. Ik bespreek regelmatig met leerlingen hoe zij kunnen reflecteren op hun inschatting van een opdracht, op hun eigen aanpak, op de door hen geleverde inspanning.
- c. Ik gebruik geen emoticons als invulling van reflectie, omdat die niet leiden tot kwalitatieve doordenking van het eigen gedrag.
- d. Ik laat leerlingen niet alleen achteraf reflecteren, maar ook vooraf en tijdens hun werkzaamheden.
- e. Ik gebruik het inzetten van reflectie als een middel om een op groei gerichte mindset te bevorderen.
- f. Ik gebruik regelmatig twee vragen
  - 'zou je een volgende keer een opdracht weer zo aanpakken / plannen / uitwerken?'
  - 'ben je tevreden over de inspanning die hebt geleverd om dit doel te bereiken?'en laat het antwoord dan wel met argumenten en voorbeelden onderbouwen.
- g. Ik vermijd vragen die leiden tot standaardantwoorden of antwoorden waarvan de leerlingen denken dat ik die graag wil horen.
- h. Bij het terugblikken op een thema, een blok of een onderwerp, besteed ik naast de evaluatie van de werkwijze en de resultaten, altijd ook aandacht aan een persoonlijke reflectie op de eigen rol tijdens dat leerproces. Leerlingen moeten zo steeds meer gaan beseffen dat zij tijdens het leren geen slachtoffer, maar dader zijn.
- i. Ik geef regelmatig het voorbeeld door hardop te reflecteren op wat ik in de groep doe, gedaan heb of van plan ben (en benoem dat ook als 'reflecteren').

Effectiviteit bevorderen

Hieronder staan – in willekeurige volgorde – typeringen van gedrag van leraren om de effectiviteit van de activiteiten van leerlingen te bevorderen.

Ga na welke typeringen nu al op jou van toepassing zijn en welke niet. Trek daarna uit het zo ontstane beeld een conclusie over jouw rol bij deze kernwaarde.

- a. Ik laat leerlingen alleen taken uitvoeren die qua inhoud en vorm bijdragen aan het doel waaraan zij (willen / moeten) werken.
- b. Ik stimuleer de leerlingen steeds kritisch te zijn op het effect van hun oefenen: leidt wat je doet tot verbetering?
- c. Ik daag de leerlingen uit zichzelf niet voor de gek te houden: als wat je wilde bereiken nog niet lukt, ben je nog niet klaar.
- d. Ik laat de leerlingen altijd vooraf met een maatje bespreken wat de bedoeling van een opdracht is: wat oefen je door dit te gaan doen en heb jij dat (nog) nodig?
- e. Ik beperk gerichte instructies tot die leerlingen die hieraan behoefte hebben.
- f. Ik laat opdrachten niet schriftelijk uitvoeren als het met een maatje mondeling uitvoeren van die opdracht meer bijdraagt aan het (proces)doel.
- g. Ik bespreek regelmatig met leerlingen wat wel en niet effectief is voor het bereiken van een doel of het voldoen aan afgesproken criteria.
- h. Ik geef leerlingen feedback op de manier waarop zij aan een opdracht werken en leg dan vooral het accent op het effect van hun keuzes en op de manier waarop zij zelf dat effect in de gaten houden.
- i. Ik laat leerlingen regelmatig (aan)tekeningen maken bij instructies die ik geef. Deze laat ik daarna met elkaar vergelijken en/of geef daar feedback op.
- j. Ik besteed regelmatig aandacht aan wat 'leren' is. Daarbij gaat het om begrippen als *moeilijk* en *makkelijk* en om de essentie van oefenen en van fouten maken.